



Yhdenvertaisuus

SUOMEN UNICEFIN LAPSIYSTÄVÄLLINEN KUNTA -MALLI



Samalle viivalle, mutta miten?

YHDENVERTAISUUS

TEEMAN LUKU: 1

Aluksi: Elämä ilman syrjintää on lapsen oikeus

Moni ajattelee, että meidän kunnassa ei syrjitä yhtäkään lasta – eikö tosiaan? Mistä tiedätte? Syrjintää on monenlaista, eikä sen kaikkia muotoja ole helppo nähdä tai tunnistaa. Kaikenlainen syrjintä kuitenkin vahingoittaa kohteena olevaa lasta tai nuorta. Siksi on tärkeää miettiä, kuinka kunta varmistaa kaikkien lasten ja nuorten yhdenvertaisuuden ja muuttuu mahdollistavaksi kunnaksi.

Lapsi on aina ensisijaisesti lapsi

Suomen jokaisessa kunnassa elää lapsia ja nuoria, jotka kokevat joutuneensa perusteettomasti muita huonompaan asemaan. Heidän kokemuksensa on tosi. Heidän tilanteensa on tosi. Kunnalla on lakisääteinen velvollisuus toimia.

Näillä lapsilla ja nuorilla voi olla vamma, sairaus tai muu toimintarajoite. He voivat olla ulkomailla syntyneitä. He voivat asua sijaisperheessä, perhekodissa tai laitoksessa. Näistä lapsista ja nuorista 40 prosenttia on kokenut syrjivää kohtelua. Sekä koulussa että vapaa-aikana heidän

mahdollisuutensa hyvään elämään ovat heikommat kuin muilla.

Lapsi voi olla köyhästä perheestä. Hänellä voi olla sateenkaariperhe tai hän itse kuuluu seksuaali- tai sukupuoli vähemmistöön. Hän voi kuulua etniseen vähemmistöön tai hänen kielitaitonsa ei riitä vuorovaikutukseen perheen ulkopuolella. Hänen kokemuksensa muita huonommasta asemasta voi liittyä myös uskontoon, vakaumukseen tai omiin tai läheisten mielipiteisiin.

Näin on, mutta näin ei kuulu olla. Näin ei saa olla. Lapsi on aina ensisijaisesti lapsi, yksilö ja oma itsensä – ei minkään ryhmän, ominaisuuden tai elämäntilanteen edustaja.

Kunnan tehtävä on huolehtia, että lapset ja nuoret pääsevät samalle viivalle. Lapsen oikeus syrjimättömyyteen ja yhdenvertaisuuteen tarkoittaa sitä, että jokainen lapsi saa elää elämäänsä omana itsenään ja yhtä arvokkaana kuin kaikki muut.

Yhdenkään lapsen elämään ei pitäisi kuulua alemmuuden, ulkopuolisuuden tai muunlaisen syrjinnän kokemuksia.

Ennakkoluulojen vankina

Harva mieltää itse syyllistyvänsä syrjintään, mutta silti kaikista suomalaisista 18 prosenttia kokee joutuneensa jonkinlaisen syrjinnän kohteeksi.

On rehellistä todeta, että jokaisella ihmisellä on ennakkoluuloja. Ne suuntaavat toimintaamme ja vaikuttavat päätöksentekoomme. Ennakkoluulot kuuluvat ihmisyyteen, mutta olennaista on, että niiden vangiksi ei tarvitse eikä pidä jäädä. Laadukas ja yhdenvertainen palvelu on mahdollista, vaikka meillä ihmisillä on toisistamme monenlaisia ennako-odotuksia ja -luuloja. Lapsiystävällistä kuntaa rakennettaessa on tärkeää, että henkilöstö ja päättäjät tunnistavat omat ennakkoluulonsa ja sen, mitä pitävät "normaalina" ja mitä eivät. Missä kulkevat sinun rajasi? Miten tunnistat ne, ja miten pääsisit tarvittaessa niistä yli?

Syrjintä on harvoin tarkoituksellista. Usein syrjintä liittyy tiedon puutteeseen, normatiivisiin asenteisiin ja siihen, että henkilöstö ja muut toimijat eivät arkityössään tule huomanneeksi syrjiviä rakenteita ja käytäntöjä. YK:n Lapsen oikeuksien komitea on huomautuksessaan (2011) kiinnittänyt huomiota tiedon puutteeseen erityisesti köyhyydessä elävien, vammaisten, vähemmistö- tai maahanmuuttajataustaisten ja sijaishuollossa olevien lasten elinoloista Suomessa.

Jokaisen viranomaisen on varmistettava, että sen vastuulla oleva palvelu on yhdenvertaisesti jokaisen lapsen saatavilla. Yhdenvertaisuuden tulee toteutua jokaisen lapsen jokaisessa oikeudessa, josta kunta on vastuussa. Kun kunta jo palvelujen suunnittelun alusta alkaen ottaa huomioon jokaisen lapsen mahdollisuuden päästä palvelujen käyttäjäksi, välttyään valituksilta ja tuotetaan korkeaa laatua oma-aloitteisesti. Syrjimätön kunta on mahdollistava kunta.

Ensimmäinen askel on havahtuminen ja tunnistaminen.

Tätä asiaa emme vielä ole ajatelleet tarpeeksi. Tässä emme ole vielä tehneet tarpeeksi. Seuraavat askeleet ovat käytännön toimia, suunnittelua ja toteutusta.

Tässä osiossa kerrotaan, miten kunta osaltaan mahdollistaa yhdenvertaisen ja syrjimättömän elämän jokaiselle lapselle ja nuorelle.

Miksi kunnan tulee edistää lasten ja nuorten yhdenvertaisuutta?

- **Oikeudelliset syyt:** Yhdenvertaisuuden edistäminen on kunnan lakisääteinen tehtävä. Siihen velvoittavat Suomen kansallinen lainsäädäntö (perustuslaki, yhdenvertaisuuslaki, perusopetuslaki, varhaiskasvatustalaki ja sosiaalihuoltolaki) ja EU:n lainsäädäntö. Lisäksi Suomea velvoittavat kansainväliset ihmisoikeussopimukset, kuten YK:n lapsen oikeuksien sopimus. Se kieltää kaikenlaisen syrjinnän lapseen tai hänen huoltajaansa liittyvien syiden perusteella. Lapsia tulee kohdella yhdenvertaisesti sekä suhteessa aikuisväestöön että toisiinsa.
- **Inhimilliset ja eettiset syyt:** Jokaisella on oikeus hyvään elämään ja hyvinvointiin. Syrjitty lapsi tai nuori ei voi elää täyttä elämää. Hänen terveytensä kärsii, hän kokee turvattomuutta ja ulkopuolisuutta. Hukatut mahdollisuudet ovat sekä yksilön että yhteiskunnan murhe.
- **Yhteiskunnallinen ja taloudellinen hyöty:** Kunnan lasten ja nuorten hyvinvointi rakentaa hyvää tulevaisuutta kaikille. Yhteiskuntarauha, hyvät väestösuhteet ja toimiva vuorovaikutus ovat kaikkien etu. Syrjäytymiskierre tulee kalliiksi sekä yksilöille että yhteisölle: ongelmien kasautuminen vaikuttaa lapsen elämän kaikkiin osa-alueisiin. Toisaalta oikea-aikainen ja riittävä tuki on tehokas keino tilanteen korjaamiseen. Jokaisen lapsen ja nuoren osallisuus ja hyväksytyksi tuleminen vahvistavat kunnan elinvoimaisuutta sekä nyt että tulevaisuudessa.

KYSYMYS:

Miksi meidän tulee edistää lasten ja nuorten yhdenvertaisuutta?

1. Siksi että laki sanoo niin?
2. Siksi että kansainväliset sopimukset velvoittavat?
3. Siksi yhdenvertaisuus tuottaa kaikille kuntalaisille hyvää elämää?
4. Siksi että yhdenvertainen kunta on elinvoimainen ja vireä elinympäristö?

Samalle viivalle, mutta miten?

YHDENVERTAISUUS

TEEMAN LUKU: 2

Mitä syrjintä on tai ei ole?

Syrjintä on henkilön asettamista muiden nähden eriarvoiseen asemaan ilman hyväksyttävää perustetta. Syrjintäkielto koskee samalla tavalla lapsia kuin aikuisiakin.

Syrjintä on laissa kiellettyä

Lain mukaan ketään ei saa asettaa toista huonompaan asemaan iän, alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, poliittisen tai ay-toiminnan, perheen, terveyden, seksuaalisen suuntautumisen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Myös syrjintä sukupuolen, sukupuoli-identiteetin ja sukupuolen ilmaisun perusteella on lain mukaan kiellettyä.

Mikä sitten on hyväksyttävä peruste asettaa henkilö toista huonompaan asemaan? Lasten ja nuortenkin arkielämässä näitä tilanteita on paljon: harrastusryhmään voi ja saa olla pääsykoe tai ikäraja. Kunta saa tarjota maahanmuuttajanuorille tietyn määrän kesätyöpaikkoja ilman, että se on muiden nuorten syrjintää. Bussin esteettömällä paikalla istuvan vammattoman on luovutettava paikkansa, kun vammaisen henkilö tarvitsee sen.

Rajoituksia pidetään usein syrjintänä, mutta läheskään kaikki rajoitukset eivät ole syrjintää. Se, että laki kieltää alle 18-vuotiaiden sisäänkäynnin baariin, ei ole syrjintää, vaan lain määräys lasten ja nuorten terveyden suojelemiseksi.

Viranhaltijana tai luottamushenkilönä on tärkeää kysyä kunnan lasten ja nuorten omia kokemuksia syrjinnästä. He ovat ehkä huomanneet asioita, joita aikuiset eivät ole tulleet ajatelleeksi. Jos esimerkiksi nuorten oleskelua jossain julkisessa tai puolijulkisessa tilassa rajoitetaan, onko sille olemassa hyväksyttävät perusteet?

Syrjintä tapahtuu monella tavalla

Syrjintä voi olla

- **välitöntä eli suoraa:** esimerkiksi samaa sukupuolta oleville vanhemmille ei tarjota yhtä laadukkaita vanhemmuuden tukipalveluita kuin neuvolan muille asiakkaille: ei-biologista vanhempaa ei osata neuvoa vanhemmuuteen tai annetaan ymmärtää, että perheen kokoonpano aiheuttaa lapselle myöhemmin ongelmia.
- **välillistä eli epäsuoraa:** esimerkiksi uimahallissa kielletään kehon peittävän uimapuvun käyttö.
- **häirintää:** ilmapiiri luokassa, harrastuksessa tai muualla lapsen elinpiirissä on häntä kohtaan uhkaava, vihamielinen tai hyökkäävä. "Sun ei kuuluis olla täällä, mene kotimaahasi."
- **ohje tai käsky syrjiä:** esimerkiksi rehtori ohjeistaa opettajia pitämään "kaikki kasiluokan pojat" pois oppilaskunnan hallituksesta. Jo ohjeen antaminen on syrjivä teko, vaikka sitä ei noudatettaisi.
- **kohtuullisten mukautusten epäämistä:** esimerkiksi kirjastoon ei ole järjestetty esteetöntä pääsyä tai kuntosaliin pääsee vain portaita pitkin.

KYSYMYS:

Onko syrjintää, jos...

1. nuoret eivät saa oleskella torin penkeillä?
2. luokassa saa sanoa "mielipiteenään" myös ikäviä väitteitä toisista?
3. tyttöjen jalkapallokerhossa ei saa pelata huivi päässä?
4. leirikouluun ei haluta huoltajiksi sateenkaariperheen vanhempia?

Mitä tarkoittaa positiivinen erikoiskohtelu?

Yhdenvertaisuus ei toteudu, jos kunta tyytyy vain näennäiseen yhdenvertaisuuteen eli tarjoaa "samaa kaikille". Tällöin sama, jokaiselle ihmiselle taattu samansuuruinen oikeus ei toteudu. Tosiasiallinen yhdenvertaisuus on sitä, että jokainen lapsi ja nuori oikeasti pääsee samalle lähtöviivalle ja saa tarvitessaan tukea myös siitä eteenpäin.

Jo lähtöviivalle päästäkseen moni tarvitsee tukea tai esteiden poistamista.

Kunta voi harjoittaa positiivista erityiskohtelua eli toimia, joiden avulla tasoitetaan lähtökohtien eroja. Myös ylisukupolvisen huono-osaisuuden kierre on mahdollista katkaista. Kunta on tässä keskeinen toimija.

Positiivista erityiskohtelua voidaan lapsen edun nimissä tarjota vaikka kaikille lapsille ja nuorille sillä perusteella, että he ovat aikuisiin nähden haavoittuvammassa asemassa. Positiivista erityiskohtelua voi olla erityistarpeisten tai vähemmistöihin kuuluvien nuorten työllistäminen tai oppilaitoksen kiintiö heikommassa yhteiskunnallisessa asemassa oleville nuorille.

Kunnan sivistystoimessa, nuorisotoimessa, kulttuuri- ja liikuntapalveluissa ja vaikkapa kaupunkisuunnittelussa positiivisen erityiskohtelun tarvetta kannattaa miettiä aina.

KYSYMYS:

Ketkä ovat ne lapset ja nuoret, jotka palvelusta hyötyäkseen tarvitsevat muita enemmän tukea?
Millaista tuki olisi? Olemmeko tunnistaneet kaikki ryhmät, jotka voisivat osallistua ja käyttää palvelua, jos tekisimme sen heille mahdolliseksi?

Samalle viivalle, mutta miten?

YHDENVERTAISUUS

TEEMAN LUKU: 3

Miten meidän kunta voi edistää yhdenvertaisuutta?

Lapsiystävällisessä kunnassa yhtäkään lasta ei pidetä "riskilapsena", vaan jokainen lapsi on suuri mahdollisuus. Tämä näkyy ja kuuluu myös siinä, miten henkilöstö ja päättäjät puhuvat lapsista ja perheistä. "Ongelmaperheitä" ei ole, vaikka perheillä olisi ongelma, joita sitten ratkotaan.

Kohti yhdenvertaista ja lapsiystävällistä kuntaa



Vanhojen tanssit uudella tavalla

Helsinkiläisessä Kallion lukiossa perinteiset vanhojen tanssit tanssitaan uudella tavalla. Tanssiparin ei tarvitse muodostua perinteisen sukupuolijaon mukaan tytöstä ja pojasta, vaan parit voivat muodostua sukupuolista riippumatta. Myöskään pukeutumisessa ei tarvitse piitata sukupuolista, vaan kukin tanssija voi pukeutua herraksi, daamiksi tai muuhun sopivaan asuun omasta ja tanssiparin sukupuolesta riippumatta.

Tanssien askeleet menevät perinteisen kaavan mukaan, mutta niiden opettelussa käytetään sanoja "daamin rooli" ja "herran rooli". Näitä rooleja voi kukin tanssia omasta sukupuolestaan riippumatta.

"Ei tässä tietoisesti rikota mitään perinteitä, vaan tiedostetaan se, että ihmiset ovat erilaisia", lukiolainen ja oppilaskunnan hallitusaktiivi Linus Peltonen sanoi Helsingin Sanomien haastattelussa 13.2.2020.

Viisi askelta kohti yhdenvertaisuutta

1. **Tunnistakaa.** Keitä ja millaisia ovat kuntanne lapsiryhmät ja yksittäiset lapset? Tutkikaa, miten nämä lapset ja ryhmät nivoutuvat kunnan toimintoihin. Miten esimerkiksi köyhissä perheissä elävät lapset otetaan huomioon kaavoituksessa tai vapaa-ajanpalveluissa? Millaisia ja minkälaisissa tilanteissa eläviä lapsia kunnan henkilöstölle ja päättäjille tulee mieleen, kun puhutaan yleisesti "lapsista"? Millaisia ovat kuntaanne ohjaavat oletukset perheestä tai lapsesta?
2. **Kartoittakaa** mihin laajempiin, kunnassanne jo toteutettuihin suunnitelmiin ja kokonaisuuksiin havaintonne liittyvät. Mitä lapsista ja nuorista sanotaan koko kunnan yhdenvertaisuussuunnitelmassa, tasa-arvosuunnitelmassa, osallisuussuunnitelmassa tai lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa? Miten näitä suunnitelmia tulisi täydentää tai päivittää?
3. **Tarkastelkaa** toimialanne lapsi- ja perhepalveluita lasten ja nuorten näkökulmasta. Miten suunnittele kaikille -periaatetta toteutetaan? Milloin riittävät kaikille yhteiset ja samanlaisen palvelut, milloin tarvitaan kohdentamista tai positiivista erityiskohtelua?
4. **Kouluttautukaa.** Miten järjestetään yhdenvertaisuus- ja ihmisoikeuskoulutus lasten ja nuorten kanssa toimivalle henkilöstölle? Entä luottamushenkilöille?
5. **Toimikaa.** Myös pienillä arjen teoilla ja käytännöillä on suuri vaikutus.

Miten tunnistamme tukea kaipaavan lapsen?

Lasten ja perheiden tilanteet ovat muuttuvia. Kunnan palveluverkoston tulee vastata muuttuviin tarpeisiin ja reagoida tilanteen mukaan. Vaikka lapsen lähtökohdat olisivat hankalat, hänen kehitystään tuetaan kunnioittavasti ja lasta suojaten.

Konkretia saa ajatukset liikkeelle. Miettikää, miten kuntanne toimijat tunnistavat ja tukevat lasta, joka

- seisoo joka välitunti yksin koulun pihallamenee nälkäisenä nukkumaan
- seisoo lauantaiaamuna reppu selässä koulun pihassa, kun vanhempi ei eri syistä ole herännyt
- kertomaan, että on vapaapäivä
- käy koulua tietäen, että heti koulun jälkeen hänelle tarjotaan vammaisuuden perusteella eläkepaperit
- kärsii koulussa rasismista
- kokee olevansa eri sukupuolta kuin kehonsa
- kuuntelee turvapaikanhakijavanhempiensa itkua joka päivä eikä pääse asunnosta edes varhaiskasvatukseen
- elää hätämajoituksessa paperittomien vanhempiensa kanssa
- on itsetuhoinen, koska läheiset eivät hyväksy lapsen tai nuoren homoseksuaalisuutta
- elää laitoksessa eikä koe kuuluvansa oikein mihinkään.

Yhdenvertaisuus ei tarkoita vain syrjinnän puuttumista. Lapsiystävällinen ja yhdenvertainen kunta on mahdollistava ympäristö jokaiselle lapselle ja nuorelle.

LISÄTIETOA

Lue lisää siitä, miten kunta voi edistää lasten ja nuorten yhdenvertaisuutta

Rakenteilla. Kunnan palveluja järjestettäessä otetaan alusta alkaen huomioon, että niiden on sovellettava aivan kaikille. Ihmisiä ei tarvitse erotella erilaisiin ryhmiin, kun palvelut rakennetaan suunnittele kaikille -periaatteella. Tällöin esimerkiksi toimintarajoitteisen (kuten vammaisen) lapsen tukeminen tai palveleminen ei ole erillistä eikä ylimääräistä työtä, vaan osa kunnan normaalia palvelutarjontaa, joka on kaikkien saavutettavissa. Jokainen voi käyttää esteetöntä ja kaikille sukupuolille tarkoitettua vessaa. Selkokieline teksti palvelee kaikkia. Viisaasti järjestetty ja riittävästi resursoitu tuki mahdollistaa erityistarpeisten ja muiden oppilaiden opiskelun samassa luokassa.

Käytännöillä. Puheilla ja teoilla. Vähintään kolmannes suomalaisista perheistä on tavalla tai toisella monimuotoisia. Suurimpia ryhmiä ovat yhden vanhemman perheet ja uusperheet. Lapsiystävällisessä kunnassa perheiden monimuotoisuus on lähtökohta, ei poikkeus. Yhtäkään perhettä ei voi määritellä vain yhdellä sanalla, kuten maahanmuuttaja-, yksinhuoltaja- tai sateenkaariperheeksi.

Käytännön elämää on myös kunta fyysisenä ympäristönä. Yhdenvertaisessa kunnassa eri puolilla asuvat lapset ja nuoret voivat liikkua ja harrastaa. Tilat ja liikenne ovat esteettömiä.

Asenteilla. Normikriittinen katse auttaa kehittämään palveluita niin, että ne palvelevat kaikkia. Mitä ovat ne ulossulkevat käytännöt, joita pidämme niin normaaleina, että emme edes huomaa niitä? Edellyttämekö erilaisilta ihmisiltä eri asioita tai tietynlaista käyttäytymistä? "Mä toivoisin, että jatkossa kenenkään ei tarvitsisi tulla kaapista, koska eihän heterotkaan tule."

Osaamisella. Erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien lasten ja nuorten tunnistamiseen ja tukemiseen tarvitaan tarkkaa katsetta ja aktiivista otetta. Se, että "keskimäärin" menee hyvin, ei ole koko totuus.

Resursoinnilla. Yhdenvertaisten ja mahdollistavien rakenteiden ja käytäntöjen luominen edellyttää tyypillisesti hieman ylimääräistä resursointia ainakin alkuvaiheessa. Kun kehittämistarpeet on tunnistettu ja suunnittele kaikille -periaate viety käytäntöön, ylimääräisen resursoinnin tarve vähenee.

Tiedolla. Lapsiystävällinen kunta tietää, keitä ja millaisia sen lapset ja nuoret ovat, missä he ovat ja mitä he tarvitsevat. Pienilläkin prosenttiluvuilla on merkitystä. Esimerkiksi se, että kaksi prosenttia kahdeksas- ja yhdeksäsluokkalaisista kokee yksinäisyyttä ja kiusaamista, on iso luku. Sijoitettujen nuorten ja ulkomailla syntyneiden luvut (8 ja 11 prosenttia) ovat vielä huolestuttavimmat. Lapsiystävällinen kunta hankkii tietoa asukkaistaan ja hyödyntää sitä.

Suunnittelu ja seuranta. Kunnan lakisääteinen yhdenvertaisuussuunnittelu koskee aikuisten ohella yhtä lailla lapsia ja nuoria. Prosessiin kuuluu myös seuranta ja tiedonkeruu siitä, miten suunnitelmat ovat toteutuneet.

KYSYMYS:

Miten voimme edistää lasten ja nuorten yhdenvertaisuutta?

1. Tietämällä, keitä pienet ja nuoret kuntalaisemme ovat?
2. Kysymällä, millaisia palveluita nämä kuntalaisemme tarvitsevat?
3. Huolehtimalla, että meillä on palveluihin riittävät resurssit?
4. Seuraamalla, että asiat menevät oikeaan suuntaan?

Samalle viivalle, mutta miten?

YHDENVERTAISUUS

TEEMAN LUKU: 4

Miten voin viranhaltijana tai työntekijänä edistää lasten ja nuorten yhdenvertaisuutta?

Sinulla on tehtävässäsi paljonkin mahdollisuuksia edistää lasten ja nuorten yhdenvertaisuutta kunnassa. Voit huomata, tunnistaa, muistaa, hoksata, ottaa puheeksi, ehdottaa ja toimia.

Viranhaltijan ja luottamushenkilön muistilista:

- Lapsi on aina ensisijaisesti lapsi – ei vammainen, vieraskielinen, vähemmistöön kuuluva, köyhä, ulkomaalaistaustainen, sukupuolensa edustaja tai muuta vastaavaa.
- Lapsi ei koskaan ole ratkaistava ongelma. Hän on omana itsenään arvokas kokonainen ihminen.
- Lapsi ei ole toimien kohde, vaan oman elämänsä aktiivinen toimija.
- Kaikki lapset ja perheet eivät aloita samalta viivalta. Moni tarvitsee viivalle päästäkseen tukea tai esteiden poistamista.
- Yhdenvertaisuus ei välttämättä tarkoita samaa kaikille. Oikeudenmukainen kunta tunnistaa asukkaidensa erilaisia tarpeita ja vastaa niihin.
- Keskiwertoperhettä ei ole olemassa. Moninaisuutta on kaikkialla.
- Kaikki syrjintä ei tapahdu tietoisesti. Ammattitaitoa on tunnistaa omat pelkonsa, asenteensa ja ennakkoluulonsa ja päästä työssään niiden yli. Älä olet – kysy mieluummin.
- Joskus syrjintään johtaa pelkkä ajattelemattomuus.

- Viranhaltijalle tai työntekijälle kohtaaminen on yksi päivän monista työtehtävistä. Lapselle ja hänen perheelleen se on erityisen merkityksellinen hetki. Kohtaamisissa on tärkeää pysähtyä, kuunnella ja olla läsnä lapselle ja nuorelle.
- Yhdenvertaisuuden on toteuduttava kaikissa kunnan palveluissa. Viranhaltijana tai työntekijänä vastaat siitä omassa työssäsi. Työyhteisösi jäsenenä vastaat omalta osaltasi siitä, että yhdessä tunnistatte kehittämistarpeita ja reagoitte niihin.

KYSYMYKSIÄ:

Tuleeko teillä usein puheeksi, että...

1. ...tavoittaako tämä nyt varmasti kaikki?
2. ...keitä ovat ne, joita pitää vielä erikseen kutsua/etsiä/pyytää mukaan?
3. ...mikä on se kynnyks, joka voi estää jotakuta pääsemästä palveluun?
4. ...mitkä ovat omat sokeat pisteemme?

Minäkö muka syrjin? Tarkoitin vain hyvää

Jokainen ihminen ymmärtää vaivattomimmin sellaista ihmistä, jonka elämä, kokemukset ja arvomaailma muistuttavat hänen omaansa. Toisenlaisen kohtaaminen vaatii aina hieman ponnistusta. On rehellistä todeta ja myöntää, että jokaisella on ennakkoluuloja. Olennaista on, että itse kukin tunnistaa omat ennakkoluulonsa ja pääsee niiden yli.

Koulutus ja keskustelut kollegoiden kanssa ovat hyviä keinoja tunnistaa omia ennakkoluulojaan. Myös seuraavat testit voivat auttaa ymmärtämään omaa ajattelua.

Harvardin yliopiston subtle bias -testi osoittaa jokaisen ihmisen piilevät ennakkoluulot yllättävällä tavalla!

Älä oleta -oppaan ennakkoluulojen tunnistus -testi s. 66 (huom. tätä ei tule käyttää ryhmätilanteissa avoimena tehtävänä, mutta on hyvä testi henkilökohtaisesti mietittäväksi).

Identiteettihahmo (s.12) -harjoitus avaa identiteetin muodostumista monista palasista.

Samalle viivalle, mutta miten?

YHDENVERTAISUUS

TEEMAN LUKU: 5

Miten tunnistaa eriarvoisimmassa asemassa olevat lapset Suomessa?

Lasten ja nuoren asema on suomessa monella tapaa hyvä. Siksi mesitä jokaisen on tarkennettavat katsettamme, jotta näemme Suomelle ominaiset ongelma lasten ja nuorten yhdenvertaisuudessa.

Haavoittuavassa asemassa elää suuri määrä lapsia

- **Lapsiperheköyhyys.** Jokaisella lapsella on oikeus riittävään elintasoon. Kuitenkin edelleen monen lapsen elämää leimaa köyhyys. Vanhempi voi olla työtön tai työkyvytön. Työssä käyvien perheissä köyhyysriskiä lisäävät pienituloisuus, pätkätyöt, epävarma työmarkkina-asema ja yksinhuoltajuus.
- **Kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten hyvinvointi.** Tutkimusten mukaan kodin ulkopuolelle sijoitetut lapset kokevat väkivaltaa ja kiusaamista useammin kuin vanhempiensa tai vanhemman kanssa asuvat. Lastensuojelun resurssipula uhkaa lasten hyvinvointia ja työntekijöiden mahdollisuuksia edistää lapsen etua. Resurssit ovat oikeusturvakysymys: lapsen oikeusturva vaarantuu, jos esimerkiksi hänen asioitaan ei ehditä käsitellä kohtuullisessa ajassa.
- **Kehitysvammaiset lapset** eivät edelleenkään ole yhdenvertaisessa asemassa muihin lapsiin nähden. Vammaisten lasten ja nuorten laitosasumista ei ole onnistuttu vähentämään samaa tahtia kuin aikuisten. Kotona asumisen tuki, henkilökohtainen apu ja kuljetuspalvelut ovat tarpeeseen nähden riittämättömiä, mikä johtaa usein valituskierteisiin.
- **Turvapaikanhakijalapset ja paperittomat lapset.** Elämäntilanne on lapselle jo itsessään stressaava, ja vanhempien kuormittuneisuus kuormittaa lapsia lisää. Lapsiystävällisessä kunnassa nämäkin lapset

kohdataan ja heitä palvellaan ensisijaisesti lapsina. Raskaan elämäntilanteen takia he voivat tarvita erityistä tukea.

- **Erityisen haavoittuvassa asemassa olevia** lapsia ja nuoria ovat edelleen esimerkiksi seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvat, toimintarajoitteiset, etniset vähemmistöt ja vieraita kieliä puhuvat sekä ulkomailla syntyneet.

Etenkin ulkomailla syntyneet pojat ilmoittavat muita useammin, ettei heillä ole yhtään läheistä ystävää.

POHDINTATEHTÄVÄ / KYSYMYS:

"Yritimme, mutta eivät he tulleet"

Kunnassanne alettiin tarjota maksutonta lastenkulttuuria kaikille joka lauantai. Idea oli tehdä kulttuurista saavutettavaa myös niille perheille, joiden elämään kulttuuri ja taide eivät kuuluneet. Muutaman kuukauden kuluttua kävijätutkimus osoitti, että tapahtumissa kävivät samat perheet, jotka harrastivat myös maksullisia kulttuuritapahtumia.

Helppointa olisi vain tyytyä tilanteeseen ja ajatella, että "kaikille tarjottiin mahdollisuutta, mutta eihän ketään voi kotoa hakea, jos nukketeatteri ei kiinnosta". Tämä ajatus ei kuitenkaan auta niitä lapsia, joita kulttuuripalvelu ei hyvästä yrityksestä huolimatta edelleenkään ole tavoittanut.

Pohtikaa, mitä tässä tilanteessa kannattaisi tehdä. Arvioikaa, tavoittiko kutsunne ne ihmiset, joita erityisesti toivoitte paikalle. Mitä kanavia pitkin kutsua jaettiin? Oliko kutsu vain suomeksi? Oliko mainoksen kuvissa vain valkoihaisia lapsia? Oliko tilojen esteettömyys mainittu? Kerroitteko tilaisuuksien tarjonnasta ymmärrettävästi? Ymmärsivätkö kaikki kutsutut, mitä tilaisuudessa tehtiin tai tapahtui?

Miten selvittäisimme, miksi ihmiset eivät tulleet?

1. Miettimällä, oliko tilaisuuden sisältö tälle kohderyhmälle mieluista?
2. Tarkistamalla, oliko kutsu suunnattu oikein?
3. Selvittämällä, oliko viestimme ymmärrettävä?
4. Kysymällä heiltä itseltään?

YHTEYSTIEDOT

Lisätietoa Lapsiystävällinen kunta -mallista

Sanna Koskinen, Erityisasiantuntija
sanna.koskinen@unicef.fi, 050 576 2293

Johanna Laaja, Erityisasiantuntija
johanna.laaja@unicef.fi, 040 721 1515

Mikael Malkamäki, Koordinaattori
mikael.malkamaki@unicef.fi, 050 442 5242